VICTOR CIRIMPEI

Institutul de Filologie
(Chişinău)

VOCABULĂ TRACICĂ PE PARCURS DE MILENII

Abstract. The author examines the nature of usability of a Thracian (Indo-European) glosse over the millennia (with inherent grammatical and semantic evaluation) with the Illyrians, the Geto-Dacians, the Romanians, Bulgarians, Serbians, Russians. The author also indicates the presence of the same glosses vith Phoenicians and the Ugarits (non-Indo-European speakers), on the basis of research revealing a number of new scientific certainties.

Keywords: academic, adjective, Albanian, antroponomastic, archaeological, archaic, argument, army, atrophy, Balkan, bibliography, Bulgarians, calendar, ceramic, cohabitation, community, concept, conclusion, configuration, conglomerate, connotation, Dacians, derivative, diameter, element, encyclopedia, energizing, English, epigraphic, equivalent, ethno-folk, ethnological, etymologic, extension, fantastic, genetic, geographic, Getes, Gheg (Albanian dialect), grammatical, graphemes, Greeks, hero, history, Illirians, incineration, Indo-European, inscription, interpretation, Istro-Romanians, italic, language, Latin, lexeme, linguistic, Lithuanians, logical, magnificent, martyr, memory, micro-research, millennium, myth, mythological, name, nation, native, nature, Nostratic, object, obligatory, obscure, onomastics, Paleolithic, Phoenicians, philological, postulate, prefixiod, pre-Romans, pre-Russians, Prusians, really, reflex, relief, religious, remembered, reminiscence, ritual, Romanians, Russians, sacred, semasiological, Semitic, Serbians, Slavic, specification, subject, substrate, suffix, suffixoid, stamp, Thracians, tradition, tribe, Ugarits, vocabulary, word.

Cuvintele româneşti autohtone, de veche origine traco-geto-dacă, de cîteva* mii de ani folosite (ca *balaur*, *bordei*, *caciulă*, *cîrlan*, *groapă*, *grumaz*, *mazăre*, *mînz*, *năpîrcă*, *pupăză*, *rînză*, *strungă*, *vatră*, *zară*, *zgardă* etc.), alcătuiesc un impresionant fond lexical activ de unităţi de sine stătătoare ale vorbirii actuale; existînd, odată cu acestea, şi reminiscenţe ale unor tot atît de vechi cuvinte, mai puţin sesizabile şi greu de identificat ca lexeme arhaice. Despre o asemenea reminiscenţă (am numit-o *vocabulă tracică*) încercăm să vorbim, cu argumente, în rîndurile acestui microstudiu.

* * *

În prima jumătate a mileniului III (pe la 2500) î. Hr. în sud-estul Peninsulei Balcanice, pe unde este acum regiunea montană Strandja a Bulgariei, un rege trac, avînd numele **Il** (care la ai săi, precum şi la alte popoare antice, ca fenicienii şi ugariţii, însemna

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

„puternic/tare", „voinic"), a înălțat un oraș-cetate, zis **Il**u − „Puternicul" (știindu-se de încă trei orășele cu aceeași denumire în spațiul tracic al Peninsulei Balcanice); peste vreo sută de ani alt rege trac, purtînd același nume (observăm, de culoare semantică dorită oricărui om), a întemeiat vestita în istorie cetate **Il**ion (un *Ilu* grecizat-feminizat: ’Ίλιον), zisă și Troia, în partea nord-vestică a Asiei Mici, la 5-6 km de litoralul Mării Egee, aproape de poarta sudică a trecătorii Dardanele[1].

Același *il* „puternic/tare", „voinic" a stat, credem, la baza numelui ***il**irilor*, consemnați de „părintele istoriei" Herodot în sec. V î. Hr.; ca urmare − și la cel de ***Il**iria*, țară a „voinicilor".

Afară de numele *ilirilor*, am putea lua în cîmpul cercetării (fără destule dovezi acum), ca posibilă includere a aceluiași *il* și în denumirea unei vechi formațiuni tribale tracice − *corp**il**i*, mileniul I î. Hr., din același areal geografic, pe dreapta cursului de jos al rîului, azi bulgăresc, Mariţa[2].

Un caz remarcabil de prezență în limba geto-dacilor a valoroasei vocabule tracice, la circa 2700 de ani după amintitul mai sus, ca sigur, *il* din sud-estul Peninsulei Balcanice (trecuse două veacuri), constă în conservarea cuvîntului dat în *inscripții* cu litere asemănătoare celor latine, marcate în relief pe anumite obiecte ceramice, descoperite arheologic pe teritoriul României: una − ca o pereche de cuvinte, pe lut ars din sec. I-II, în Munții Orăștiei (Carpații Sudici), și alta − ca un cuvînt zgîriat pe lut ars din sec. II-III, în Subcarpații Moldovei.

Mai la concret − sîntem de părere că una din aceste inscripții, cu șirul de majuscule PERSCORILO aidoma unui cuvînt fixat în ștanță și apăsat în pasta încă moale, de pînă la întărire prin ardere, a exteriorului unui obiect argilos cultual de forma unei cupe conice fără picior, (înălțimea 80 cm, diametrul gurii 1,25 m), din sec. I-II, găsit ca fragmente în 1803[3] și 1954[4] pe locul fostei capitale dacice Sarmizegetusa (actualul sat Grădiștea Muncelului/ Grădiștea de Munte/Dealul Grădiștii, jud. Hunedoara), cuprinde nu un singur cuvînt, cum ar părea cuiva[5], nici două (ca *scriptura continua* − PER și SCORILO − „fiul lui Scorilo" ar fi regele dac Decebal [perechea primei ștampile cuprinde literele: DECEBALVS], cum au descifrat/acceptat mulți exegeți și oameni de cultură, concluzia persistînd în lucrări de profil istoric, manuale, tratate academice și enciclopedii[6]; deși au fost și opinii rezervate[7]), ci trei, adică PER, SCOR și **IL**O, acestea însemnînd (susținem de mulți ani): PENTRU CENUȘA-ZGURĂ A VITE-JILOR/EROILOR ‹căzuți în lupte, după ritualul de atunci al incinerării și pomenirii morților›[8].

Îmbinarea de litere SCOR**IL**O, fără PER, e „scrisă" (zgîriată/scrijelată) pe un fragment ceramic dacic din sec. II-III, descoperit lîngă satul Borniș, jud. Neamț[9] (DECEBALVS, ca însemn calendaric regal, credem, nu putea fi, Decebal se sfîrșise din viață).

Lingvistic, substantivul tracic *il*, cu sensul arhaic uitat (*puternic, voinic*), pus după un apelativ de gen masculin, era perceput peste veacuri ca sufix masculin (de facto fiind un sufixoid) al apelativului, astfel figurînd în onomastica bulgară: Бо**ил**, Бож**ил**, Бра**ил**, Бързо**ил**, Момч**ил**, Дойч**ил**, Добр**ил**, Во**ил**, Герг**ил**, Драго**ил**, Радо**ил**, Страш**ил**

BDD-A6848 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

şi alţii[10]; română: Murg**il**ă, Ser**il**ă, Nopt**il**ă, Zor**il**ă, Fug**il**ă, Buz**il**ă, Fom**il**ă, Negr**il**ă, Corn**il**ă, Ţint**il**ă, Zgribur**il**ă, Gheţ**il**ă, dar şi Cop**il** (român din Serbia, sec. XIV) şi alţii[11]; a ruşilor: Муж**ил**о, Буд**ил**о, Вербо**ил**о, Верз**ил**о, Ветр**ил**о, Вод**ил**о, Гост**ил**о, Дур**ил**о, Добр**ил**о, Душ**ил**о, Жереб**ил**о, Звон**ил**о, Кут**ил**о, Маз**ил**о, Сед**ил**о, Студ**ил**о, dar şi Бан**ил**, Гуд**ил**/Гуд**ила**[12] etc. Or, erau nu numai simpli *Герги*, *Buzatu*, *Жеребец,* dar şi mult mai puternici/viguroşi − *Гергил*, *Buzilă*, *Жеребило*.

Observăm că la bulgari (rareori la români şi ruşi) e păstrată intact forma tracică a substantivului masculin propriu, nu *-ilă* sau *-ило*, ci *ил* (*il*); putem vorbi de o reminiscenţă tracică nativă, oricum subordonată gramatical şi semantic, în „construirea”-formarea slavică a limbii bulgarilor în spaţiul balcanic (sec. VII-VIII).

Nativ e şi *il*-ul românescului substantiv comun ***copil*** (şi, mai rar, cel propriu, ***Copil***). Nu excludem sensul de tînăr voinic pentru etimologia antroponimului ***Copil*** din Serbia sec. XIV (N. A. Constantinescu, *Op. cit.*, p. 248), un Marius ***Copil*** (performer al tenisului românesc) îl avem în prezent (conform TVR1 „2 plus” şi Radio România Actualităţi, 1-3 oct. 2012); acestea − în acelaşi rînd cu ruseştii ***Коп*ы*л*** (avîndu-l în 1515 pe un Vasiléi ***Коп*ы*л*** ‹Кор**îl**› (В. Н. Татищев, *История Российская, VI,* Москва-Ленинград, 1966, с. 113), *Бан**ил*** ‹Ban**il**›, *Гуд**ил*** ‹Gud**il**› şi bulgăreştile Бо**ил** (Во**il** „Viteazul”), Во**ил** (Vo**il** „Voinicul”).

Din păcate, în dicţionarele explicative ale românei nu aflăm indicat pentru cuvîntul *copil* sensul „bărbat voinic” (ştiut şi limbajului sud-slav, cel puţin sîrbesc, unde *копилáн* ‹kopilan›, pe lîngă sensul de „bastard” îl are şi pe cel de „flăcău voinic”; logic, în română pentru *copil* mai întîi a fost sensul de tînăr voinic, apoi a derivat cel de bastard; înţelesul „om de vîrstă mică” fiind un reflex tîrziu, din sec. XVII-XVIII[13]; vorba dată avîndu-l (admitem) pe *-il* din aceeaşi străvechime tracică (de „substrat”[14]) abordată aici; prefixoidul *cop-* ar fi o completare tîrzie, poate de după atrofiere în memoria colectivă a semnificaţiei lui *il*, acesta explicat popular prin „cineva tare cum îi trunchiul *copaciului*[15]/*copacului* (aromânii zic: *stejarului*[16])”; „tare ca un lemn-copaci” (la albanezi *kopáçe* ‹copáce› − bucată de lemn; măciucă); deci: *cop-il* înseamnă (etimologic) mai întîi (arhaic) *„bărbat cum e trunchiul copacului/stejarului de tare”.

Un argument valoros: în poemele folclorice despre voinicii Mihu-copilu, Gruia-copilul ş. a. (vezi colecţiile V. Alecsandri (1866), G. Dem. Teodorescu (1885), Gr. Tocilescu (1900); antologiile Al. I. Amzulescu (1964), V. M. Gaţac (1983) ş. a.) prin *copil* se are în vedere, categoric, bărbatul puternic şi viteaz (nicidecum, alintător/hipocoristic, cineva de vîrstă mică); chiar şi atunci cînd acestui voinic i se zice dezmierdător *copilaş*, el tot bărbat puternic şi viteaz rămîne. Un exemplu: „Cînd copilaş că-mi zvîrlea [pe rivalul crîncen Marcu],/ mîna stîngă că-i frîngea,/ mîna stîngă cu trei coaste./ Marcu la pămînt cădea/ şi din grai că mi-şi grăia:/ − Ai, copilaş...;/ aşa viteaz n-am văzut!”[17]. Ca să nu-l confunde cu „bastard, copil din flori”, bulgarii au zis folcloricului *кóпеле/кóпиле*: „детенце” ‹copilaş›, realmente avîndu-i în poemele populare pe nişte mari viteji ca *Грyица-детенце* ‹Gruiţa-copilaşul› şi *Секула-детенце* ‹Sekula-copilaşul›; probabil, o fi fost şi în folclorul bulgar sensul de bărbat viteaz pentru *кóпеле/кóпиле*, dacă nu (?:) şi cu accentul deplasat spre mijlocul cuvîntului − **копéле* (**Грyица-копéле*, **Секула-копéле*).

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

Dintre sondările naturii tracice ale glosemului de vorbă românească *il*, numit cu aproximație *sufix*, amintim următoarele exemple:

Despre *-ilă* ca sufix *dacic* în fraze din a doua jumătate a veacului XVI s-a pronunțat savantul enciclopedist B. P. Hasdeu (în 1878), exemplificîndu-şi aserţiunea prin cîteva cuvinte, inclusiv nume de personaje folclorice: „*Zor-ilă*, *Murg-ilă* şi alte [...]”[18].

Întrezărind originea *tracică* a lui *il*, eruditul filolog Sextil Puşcariu, pe lîngă *-ilă*, semnala, pentru numele proprii istroromâne, şi formele *-il*, *-ilo*; „acest sufix, menționa lingvistul, se găseşte în nume proprii, uneori în combinațiile *-ajlo* şi *-ojlo*, *-ilic* şi *-ilko* − la sîrbi, la bulgari şi la ruşi (la aceştia şi sub forma *-ila*)”[19].

Referindu-se la personaje folclorice ca *Gerilă* şi *Ochilă*, teoreticianul literar Vladimir Streinu observa că sufixul umflat estetic *-ilă* (aşa zice: umflat estetic) al acestor nume „indică nu ştiu ce duh care dinăuntru [...] le aruncă spre enorm”[20] − uimitoare percepere corectă a naturii acestui sufix de către un literat!

Alături de *Murgilă*, *Miezilă*, *Zorilă*, *Flămînzilă*, *Ochilă* şi alte personaje mitice şi de basm cu sfîrşitul *-ilă*, într-un lexicon mitologic de orizont universal este inclus şi *Setilă*, descris ca „erou cu puteri neobişnuite, [...] cunoscut, se menționează fără anume concretizări bibliografice, şi în folclorul tracilor”[21].

Odată cu trecerea timpului în decurs de secole, înțelesul de „puternic-viguros” al *il*-ului tracic şi-a extins conotația spre unele cuvinte ale continuatorilor de veche tradiție vitejească balcanică − străromânii, vechii bulgari şi sîrbi, protoruşii; spre vocabule ca: „bărbat”, „haidău”, „voinic”, „voievod”, „vodă”; „хайдук ‹haiduc›”, „вожд ‹vojd›”; „јунак ‹ĭunak›”, „војвода ‹voĭvoda›”; „разбойник ‹razboĭnik›”, „воин ‹voin›” ş. a.; inclusiv cu semnificații folclorice de uriaş, colosal, fantastic.

Noile corespondente ale arhaicului calificativ *il* (tot mai puțin sesizat-cunoscut) se adaugă onorific numelui de personaj folcloric sau de om real (conducător de ceată, oaste, țară) − la români, bulgari[22], sîrbi[23], ruşi: *Bărbat* (sec. XIII, domnitor al Țării Româneşti), Radu *Haidăul* (sec. XVI), Bîcu-*haiducu*, Velcu-*haiducul*, Barbu-*copilu*, Micu-*voinicu*, Gheorghe-*voinea*, Pintea-*viteazu*, Corbea-*viteazu*, Mihai *Viteazul*, Radu-*voievod*, Vintilă-*vodă*; Янкул-*войвода*; Бранко-*јунак*, Милош-*војновић*, Миу-*копил*, Марко-*краљевић*, Стефан-*војвода*; Соловей-*разбойник*, Аника [Иваника]-*воин*.

Un cîntec popular sîrbesc, intonat româneşte, are tabloul haiducului *Миу-копил* (*Miu-copilu*), incluzînd un vechi şi rar întîlnit cuvînt sîrbesc − *с(з)нопил* ‹s(z)nop**il**› „bătăuş” (înruditul său semantic *снóпум* ‹snópit› înseamnă „vînjos, josuț şi îndesat”[24]): „Miule, copile,/ cealăi [amăgitor] şi znopile [bătăuş],/ otelaş [tîlhăraş] de Motru,/ fecioraş de codru,/ feciorel de sîrb,/ mărgălaş [care dă tîrcoale, înconjoară] de tîrg,/ drăgălaş de fete,/ iubeț de neveste”[25]. Acest *копил/copil* se apropie de zicerea *копилан* ‹kopilan› „şmecher, coțcar” [în albaneza ghegă, *kópil* ca adjectiv înseamnă „deştept, isteț, şiret”[26]], deşi sîrbul *Миу-копил* este viteazul care învinge în luptă, corp la corp, şi taie capul „călăului (bogat)” Ianoş Unguru; asemenea *copil* nu poate fi deci om de vîrstă mică (subiectul, îl au şi românii).

Străvechiul *il* împodobeşte plăcut o superbă galerie de personaje folclorice, formidabil regîndite artistic de scriitorul clasic român Ion Creangă: *Gerilă*, *Setilă*,

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

Flămînzilă, *Pîndilă*, *Păsărilă*, *Nimerilă*, *Buzilă* şi încă 9, care mai de care ca specific extraordinar. Asemenea personaje, avîndu-l pe *il* în propriile nume-porecle, justifică faptul că nu sînt oarecare Flămîndu, Setea, Buzatu etc., ci apelative cu final expres pronunţat pe un ton mai înalt (accentuat), de parcă „un duh (cum îşi imagina literatul citat) le aruncă dinăuntru spre enorm”: *Flămînz**ílă***, *Set**ílă***, *Buz**ílă*** etc. (situaţie similară şi la popoarele contextual consemnate; la bulgari, de pildă, *момче́* ‹momcé› − „băiat”, „flăcău” sugerînd, pentru situaţii majore de aplicare a puterii corporale, un *Момч**ил*** ‹Momc**il**› − mare voinic, erou folcloric; rusescul *муж* ‹muj› − „soţ/bărbat” derivînd necesarmente un *Муж**ило*** ‹Muj**il**o› − bărbătoi, cogeamite viteaz).

* * *

Aşadar, o străveche, de cel puţin trei mii de ani trecuţi, vocabulă tracică: ***il*** „puternic”, „voinic” (adjectiv şi substantiv), examinată complex − mitologic, religios, istoric şi arheologic, geografic, etnologic, filologic, etimologic, semasiologic, antroponomastic −, serveşte la descifrarea originii unor noţiuni obscure ca: numele ***il**irilor* (circa 100 de triburi în vestul şi nord-vestul Peninsulei Balcanice, mileniul II î. Hr.); semnificaţia inscripţiilor în limba traco-dacă PERSCOR**IL**O şi SCOR**IL**O, de onorare-rememorare a vitejilor căzuţi în lupte, aplicate pe mari obiecte ceramice de formă conică, în corespundere cu religia precreştină a geto-dacilor din sec. I-III; lexemul *cop**il*** cu sens iniţial de bărbat viteaz, în folclorul românesc şi al slavilor de sud; şi − cea mai bogată achiziţie − numeroase antroponime bulgare, sîrbe, româneşti şi ruseşti cu elementul tracic *il* (ca în *Бърз**ил**, Драго**ил**; Момћ**ил**, Дојћ**ил**; Ger**il**ă, Buz**il**ă; Муж**ил**о, Звон**ил**о*) şi echivalente ale aceluiaşi *il* uitat ca vorbă, în aceleaşi limbi (*-вода, -войвода; -јунак, -краљевић; -viteazu, -voinicu; -разбойник, -воин*). La etapa acestor echivalente se evaporă scutul sonor originar al vocabulei, dispare haina ei ca zicere, nu însă şi spiritul ei; în paralel tracicul *il* continuîndu-şi „pe viu” prezenţa în diferite limbi (română şi sîrbă) prin substantivul comun *copil/копил*, prin bogata antroponimie a românilor, bulgarilor şi ruşilor cu acelaşi *-il* (ultimii, pe lîngă multe porecle cu *-ilo*, avîndu-i şi pe Ban**il**, Gud**il**, Kop**îl**).

Nu e vorba însă numai de aceste rezolvări etimologice, inclusiv extrem de importanta dărîmare a falsului (de 57 de ani în vehiculare) postulat „Decebal, fiul lui Scorilo”, înlocuit acum cu adevărul (prin dovezile expuse) despre venerarea cultuală sacră a eroilor martiri geto-daci (Pe cînd în Dealul Grădiştii o piatră-monument întru amintirea bravilor strămoşi ai românilor? Avem Cluj-Napoca, avem Drobeta-Turnu-Severin − *nota bene!* −, de ce nu am avea şi Dealul Grădiştii-Sarmizegetusa?).

Identificată cu certitudine, străvechea vocabulă tracică poate stimula cercetătorii la căutări şi desluşiri de alte realităţi geografice, istorice, folclorice, lingvistice, religioase etc. nu mai puţin surprinzătoare (la prusieni şi lituanieni, de pildă, dintre indoeuropeni), pentru că, foarte probabil, nu numai la români continuă să fie vii multe vocabule de origine traco-dacică (de peste patru milenii) ca: **baci**, **balaur**, **baltă**, **barză**, **bordei**, **brad**, **brînză**, **brîu**, **bucur**, **buză**, **căciulă**, **ceafă**, **cioară**, **cioc**, **ciut**, **cîrlan**, **fluier**, **gard**, **gata**, **ghiuj**, **groapă**, **grumaz**, **guşă**, **îngruzi**, **mal**, **mazăre**, **măgar**, **măgură**, **mărar**, **mînz**, **moş**,

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

mugur, **murg**, **năpîrcă**, **pîrău**, **prunc**, **pupăză**, **raţă**, **rînză**, **scrum**, **sterp**, **strugure**, **strungă**, **ţap**, **ţarc**, **ţăruş**, **ţeapă**, **urdă**, **vatră**, **zară**, **zgardă** ş. a.[27]

De peste patru milenii deci − vii, vorbite curent, aceste cuvinte; dintre 89 care provin „în mod sigur din substrat" (Gr. Brîncuş, p. 130).

Cu atît mai mult putem admite evoluarea − modificată lingvistic, pe parcurs de 3500 de ani ca menţionare scrisă − a glosemului tracic (indoeuropean) ***il***.

Dar (am remarcat la început) acest glosem se mai vorbea şi de ugariţi şi fenicieni (care, faţă de traci, sînt mai vechi în istorie), aparţinînd altei comunităţii lingvistice − afroasiate (hamito-semite)[28]; vocabula în cauză certificînd astfel înrudirea ei cu marea familie de limbi aşa-denumite (H. Pedersen, 1903) nostratice[29], cu extensiune mai largă şi mult mai depărtată ca timp (din paleolitic, „la circa patruzeci de milenii trecute"[30]) în istoria limbilor lumii; din acele vremuri, cînd strămoşii ugariţilor, fenicienilor şi tracilor în alt fel, probabil, erau numiţi, strănepoţii şi răsstrănepoţii lor continuînd a deţine, admitem, aceeaşi, a vechilor strămoşi, vocabulă ***il***, cu acelaşi înţeles energizant şi de vis frumos pentru toată lumea: ***puternic***.

---

* Aici şi în tot ce scriem respectăm normele ortografice ale românei conform convingerii unor lingvişti de mare prestigiu (Alf Lombard, Eugen Coşeriu, Mioara Avram), dar şi a noastră, cu *Argumente anti „î" din „a" şi „sunt"*, publicată în „Revista de lingvistică şi ştiinţă literară" (Chişinău), 2009, nr. 1-2, p. 46-52.

[1] Vezi Иваничка Георгиева, *Един старинен култ в Родопите, Странджа и междуречието на Струма и Места* // Родопски сборник, том III, София, Издателство на Българската Академия на Науките, 1972, с. 170-171; Л. А. Гиндин, *Древнейшая ономастика Восточных Балкан (Фрако-хетто-лувийские и фрако-малоазийские изоглоссы)*, София, Издательство Болгарской Академии Наук, 1981, с. 158, 160; Gh. Muşu, *Din mitologia tracilor (Studii)*, Bucureşti, Cartea Românească, 1982, p. 165-166, 169-170, 172; Гомер, *Илиада,* Перевод с древнегреческого Н. Гнедича, Москва, „Художественная литература", 1986, с. 141, 148, 153; И. Ш. Шифман, А. Г. Лундин, *Илу* // Мифологический словарь, Москва, „Советская энциклопедия", 1990, с. 238; Н. А. Флоренсов, *Троянская война и поэмы Гомера*, Москва, „Наука", 1991, с. 88: „слово *Илион* [происходит] от имени Ила" ‹cuvîntul *Ilion* provine de la numele Il›. [Apropo: în corpusul de cronici vechi ruseşti din sec. XI *Повесть временных лет* aflăm, ca nume de oraş-cetate pe stînga Niprului de Mijloc, un *Воин* ‹Vóin − „Luptătorul", „Oşteanul"›; idee similară astfel, în alt areal etnic şi geografic, după 3 500 de ani.]

[2] Христо Данов, *Траки*, София, Държавно издателство „Народна просвета", 1982, с. 41, 45, 54.

[3] S. Jakó, *Date privitoare la cercetările arheologice de la Grădiştea Muncelului în anii 1803-1804 (II)* // Acta Musei Napocensis, VIII, 1971, p. 442.

[4] C. Daicoviciu [cu 13 colaboratori], *Şantierul arheologic Grădiştea Muncelului − Blidarul. Rezultatele săpăturilor din campania anului 1954* // Studii şi cercetări de istorie veche, 1955, VI, nr. 1-2, p. 195-238.

[5] V. Pisani, *Paideia (Revista di informazione bibliografica)*, 16, Genova, 1961, p. 246: Perscorilo − nume de om, proprietar de atelier.

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

[6] C. Daicoviciu, *Şantierul*..., [Bucureşti, 1955], p. 203; Вл. Георгиев, *Тракийският език*, София, 1957, с. 25-26; acelaşi, *Траките и техният език*, София, 1977, с. 199-200; I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, Bucureşti, 1967, p. 115; Ion Horaţiu Crişan, *Ceramica daco-getică*, Bucureşti, 1968, p. 48; Dumitru Almaş, *Decebal − [...] strămoşul eroilor*, Bucureşti, 1972, p. 66, 71; Paul MacKendrick, *Pietrele dacilor vorbesc,* În româneşte de Horia Florian Popescu, Bucureşti, 1978 [originalul cărţii, în engleză, e din 1975], p. 56; *Dicţionar de istorie veche a României (Paleolitic − sec. X)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, p. 523, 536; Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1978, p. 227; В. П. Нерознак, *Палеобалканские языки,* Москва, Издательство „Наука", 1978, с. 36; Jan Trynkowski, *Încă odată despre „Decebalus per Scorilo"* // Acta Musei Napocensis, XVI, 1979, p. 507-512; Ioan Glodariu, *L'intensité de l'influence romaine en Dacie pré-romaine* // Thraco-Dacica, 1984, tomul V, nr. 1-2, p. 153; D. Protase, *„Decebalus per Scorilo" în lumina vechilor şi noilor interpretări* // Thraco-Dacica, 1986, tomul VII, nr. 1-2, p. 146-153; Hadrian Daicoviciu, Pompiliu Teodor, Ioan Cîmpeanu, *Istoria antică şi medie a României. Manual pentru clasa a VIII-a*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1989, p. 44; *Enciclopedia arheologiei şi istoriei vechi a României, vol. II*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996, p. 32: „Decebal [...] Probabil fiu al lui Scorilo" [apare (ne bucurăm) semnul ezitării: „probabil"].

[7] De exemplu: K. Horedt, *Cu privire la interpretarea unor ştampile epigrafice* // Studii şi cercetări de istorie veche, XXIV, 1973, nr. 1, p. 103-110; Mircea Babeş, *Puncte de vedere relative la o istorie a Daciei preromane* // Studii şi cercetări de istorie veche şi arheologie, XXV, 1974, nr. 2, p. 223-224: „*Decebalus per Scorilo* [...] nu se citeşte obligatoriu *Decebal, fiul lui Scorilo*".

[8] Am expus această opinie în articolele: *Litere, cuvinte şi realităţi istorice geto-dacice* (ziarul „Ştiinţa" al Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti, Chişinău, 1982, nr. 13-14); *Inscripţia DECEBALVS PERSCORILO în viziune istorică, arheologică şi etnofolclorică* (volumul „Moldova: deschideri ştiinţifice şi culturale, I", Chişinău, 1993, p. 215-216); *Formula SCORILO ca precizare cultuală scrisă, de sacru şi magnific, pe anumite obiecte ceramice ale geto-dacilor* (culegerea „Mircea Eliade, mit şi simbol", Chişinău, 1996, p. 46-53); *Valoarea deosebită a elementului ILO în inscripţiile geto-dacice* (culegerea „Originea şi dezvoltarea tracilor la est de Carpaţi", Chişinău, 1996, p. 76-81). Vizavi de ILO − VITEJILOR/EROILOR, din 1982 este valorosul aport informativ colateral problemei: „*hērōs* era în Hellada orice răposat [... mai tîrziu − numai căpeteniile] de neamuri, ginţi, cetăţi, a *puternicilor* lumii acesteia" (Gh. Muşu, *Op. cit.*, p. 174).

[9] Rodica Popovici, *Antroponim dacic scris cu litere latine în aşezarea de la Borniş − Neamţ (secolele II-III e. n.)* // Arheologia Moldovei, XIII, Iaşi, 1990, p. 155-160. (Nu intrăm aici în discuţie despre „litere latine" sau dacice latinizate examinînd configuraţia grafemelor S [în trei feluri] şi V [u] de pe ştampilele de la Grădiştea Muncelului şi scrierea de la Borniş.)

[10] Стефан Илчев, *Речник на личните и фамилни имена у българите*, София, Изд-во на БАН, 1969; *Песни южных славян*, Перевод с болгарского, сербскохорватского и словенского, Издание Ю. Смирнова, Москва, 1976 .

[11] Vezi N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei RPR, 1963.

[12] А. Д. Чертков, *Очерк древнейшей истории протословен*, Москва, В Университетской Типографии, 1851, с. 60, 104, 105; М. Ф. Семёнова, *Русские личные имена в средневековых иноязычных документах* // Ономастика, Москва, 1969, с. 90; С. Б. Веселовский, *Ономастикон.*

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

Древнерусские имена, прозвища и фамилии, Москва, Изд. АН СССР, 1974; *Слово о полку Игореве*, Издание Д. Лихачёва и Л. Дмитриева, Москва, 1987, с. 47, 75; J. Ferrel, *Исторические заметки о русских именах типа* Душило// Резюме докладов и письменных сообщений на IX Международный съезд славистов – Киев (сентябрь, 1983), Москва, 1983, с. 109-110. [*Il*-ul unor atare nume îşi poate avea începutul din convieţuirea sclavinilor cu tracii, sec. VI-VII.]

[13] Ion Coteanu, Marius Sala, *Etimologia şi limba română*. *Principii − probleme*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1987, p. 84, 86.

[14] Gr. Brîncuş, *Vocabularul autohton al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p. 70.

[15] Un cîntec folcloric, înregistrat prin 1927 pe stînga Prutului (s. Hînceşti, jud. Lăpuşna) are un vers-elogiu al *copaciului*: „Frunzul verdi lemn-copaşi [...]" (Teodor Roşculeţ; *Materialuri folcloristice [...], vol II*, Ediţie de P. Ursache şi C. Manolache; Ploieşti, „Libertas", 2011, p. 216).

[16] Aromânescul copaci-stejar îl avem indicat printre alte lexeme de: I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1970, p. 150.

[17] *Balade populare româneşti*, *I*, Antologie de Al. I. Amzulescu, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1964, p. 385.

[18] B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrîni, I*, Ediţie de Gheorghe Mihăilă, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1983, p. 269, 275.

[19] Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne, II*, Bucureşti, 1926, p. 308 (apud: Mioara Avram, *Sufixele româneşti -ilă masculin şi -ilă/'-ilă feminin* // Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română, II, Bucureşti, 1960, p. 172).

[20] *Istoria literaturii române, III: Epoca marilor clasici,* Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1973, p. 270.

[21] George Lăzărescu, *Dicţionar de mitologie*, Bucureşti, 1979, vezi respectivele articole-denumiri de personaje.

[22] Петър Динеков, *Български фолклор, ч. I*, София, „Български писател", 1959.

[23] Vezi *Эпос сербского народа,* Издание подготовил И. Н. Голенищев-Кутузов, Москва, Издательство Академии Наук СССР, 1963; Cristea Sandu Timoc, *Cîntece bătrîneşti şi doine* [inclusiv sîrbeşti cîntate româneşte], Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967; *Pagini de folclor românesc* [şi sîrbesc intonat româneşte] *din Serbia*, *Texte din colecţia lăutarului Sima G. Prunarević* [ca român: Prunarĭu (vezi p. 118)], Editori: Elena Ramona Potoroacă şi Zvonko Trailović, Sibiu, Editura Astra Muzeum, 2011.

[24] И. И. Толстој, *Српскохрватско-руски речник*, Москва, Издавачко предузеће „Руски језик", 1982, с. 558.

[25] *Pagini de folclor românesc* [şi sîrbesc intonat româneşte] *din Serbia*..., p. 107.

[26] Ion Coteanu, Marius Sala, *Op*. *cit*., p. 84.

[27] Consultă: I. I. Russu; *Limba traco-dacilor*, *Ediţia a II-a*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică; 1967; acelaşi, *Elemente autohtone*... [1970]; *Scurt dicţionar etimologic al limbii moldoveneşti*, Redactori: M. Gabinschi şi N. Raevschi [Responsabil de cuvintele autohtone − M. Gabinschi], Chişinău, Redacţia Principală a Enciclopediei Sovietice Moldoveneşti, 1978; Ariton Vraciu, *Limba daco-geţilor*, Timişoara, „Facla", 1980; Gr. Brîncuş, *Vocabularul autohton* ... [1983].

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)

[28] Ca personaje mitice, cu sensul de „puternici/viguroşi", ugariţii şi fenicienii îi aveau pe ***Ilúm*** şi ***Ilím*** (И. Ш. Шифман, А. Г. Лундин, *Op. cit.,* ibidem).

[29] Vezi В. А. Дыбо, В. А. Терентьев, *Ностратическая макросемья и проблема её временной локализации* // Лингвистическая реконструкция [...] Проблемы изучения ностратической макросемьи языков, Москва, Издательство „Наука", 1984, с. 3-20. În aceeaşi ediţie cu autorii citaţi V. A. Dîbo şi V. A. Terentiev, conceptul nostratic este susţinut şi argumentat cu noi cercetări de lingviştii Veaceslav Vs. Ivanov [Вяч. Вс. Иванов] (p. 21-25), K. I. Pozdneakov [К. И. Поздняков] (p. 26-30), E. A. Helimski [Е. А. Хелимский] (p. 31-48, incluzînd şi o bogată bibliografie a conceptului).

[30] Б. А. Серебренников, *Проблема достаточности основания в гипотезах, касающихся генетического родства языков* // Теоретические основы классификации языков мира. Проблемы родства, Москва, Издательство „Наука", 1982, с. 56: „Ностратический язык существовал примерно сорок тысяч лет тому назад ‹Limba nostratică a existat aproximativ patruzeci de mii de ani în urmă›". [Totodată autorul atenţionează asupra insuficienţei dovezilor pentru ipoteza unei comunităţii de limbi nostratice. Doi ani mai tîrziu cinci autori (vezi nota precedentă), fără a-l nominaliza pe V. A. Serebrennikov, lărgesc şi aprofundează cu noi dovezi conceptul Pedersenal familiei de limbi nostratice.

BDD-A6848 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:32 UTC)